

Beken en krek

Beken en krek

Krek

Kreek

Doelstellingen

- voedsel- en voortplantingsgebied en verplaatsingsroute voor dieren, zoals vogels, vissen en amfibieën
- fraaie oevervegetatie
- bijdrage aan een aantrekkelijk landschap
- afvoer van water
- behoud van aardkundige waarden

Winst voor de natuur

In beken vinden vissen, zoals beekforel, vlagzalm en elrits een plek om zich voort te planten. Vogels als ijsvogel en oeverzwaluw broeden in beekwanden. Ook graafwespen maken hier hun nesten. Langs de loop van beken komen oeverplanten voor, zoals kleine egelskop, watermunt en moerasvergeet-mij-niet. In de waterloop zelf groeien soorten als vlottende waterranonkel en bronmos.

In krek

Meest geschikte lokaties

- met een nog vrij natuurlijke, slingerende loop: met aangepast oeverbeheer is hier een goede kans op de terugkeer van specifieke plantensoorten;
- met een goede waterkwaliteit: vissen en andere dieren profiteren hier snel van gerichte beheersmaatregelen, zoals het aanleggen van een vistrap;
- plekken waar de percelen aan weerszijden van het water en liefst over een relatief grote lengte dezelfde eigenaar hebben: de activiteiten van één grondgebruiker hebben hier relatief veel effect;
- dicht bij de bron: daar is het water het schoonst;
- langs fiets- en wandelpaden: daar kunnen recreanten genieten van de natuur in en langs de natuurlijke waterloop.

Renger de Vries, bedrijfsleider op een melkveebedrijf in Nijkerk (Gld), beheert de randen van een beek: *“Aan de ene kant van de beek hebben we een plasdras oever gemaakt en aan de andere kant verschromen we een rand van drie meter. Je ziet nu echt aparte bloemen terugkomen zoals beekpunge, koekoeksbloem en heelblaadje. Verder zijn er knotwilgen, elzen en essen langs de beek geplant om de kant vast te houden. Het waterschap heeft de elzen en essen geplant en betaald. De rest hebben we zelf gedaan omdat we de uitgegraven grond goed konden gebruiken. Het is een soort hobby en het werkt mee aan een beter imago van de agrariërs. Wel hebben we nu een beheersovereenkomst met DLG afgesloten voor het onderhoud.”*

Beheer van een beek

De verantwoordelijkheid voor het beheer van een beek ligt bijna altijd bij het waterschap. Wilt u een beek die langs of over uw grond stroomt meer natuurgericht beheren, neem dan contact op met het waterschap en probeer tot afspraken te komen. Agrarisch verantwoord beheer van een beek is goed mogelijk zonder vermindering van de waterafvoerende functie en met oog voor de natuur en landschap.

• Ontzie de beek(oever) bij bemesten

Voorkom dat mest in de beek(oever) terecht komt. Blijf daarom bij kunstmeststrooien enkele meters uit de kant of gebruik een ketsplaat of kantstrooipijp. Rijdt u bovengronds drijfmest uit op bouwland, houd dan rekening met de wind en blijf zover als nodig uit de kant om inwaaien van mest in de beek te voorkomen.

• Houd de beek vrij van (resten van) chemische bestrijdingsmiddelen

Ga drift van chemische middelen naar de beek tegen door het gebruik van een kantdop. Het is ook mogelijk de buitenste spuitdop af te sluiten. Plant zonodig een vanggewas langs de beek of houd een spuitvrije zone aan. Maak geen machines schoon bij de beek, doe dat op het erf met leidingwater. Vang het spoelwater op in bakken en voer dit af.

• Houd de doorstroming van het water in stand

Inspecteer de beek jaarlijks en voer waar nodig werkzaamheden uit, zoals het vervangen van een kapotte duiker of het herstellen van een ingezakte dam. Schoon de beek alleen als dat echt nodig is, bijvoorbeeld bij wateroverlast op uw percelen of erf. Juist een wat traag stromende beek met hier en daar natte oeverzones heeft grote waarde voor de natuur. Schoon bij lage waterstand en zo mogelijk in de nazomer.

Beperk de noodzaak tot schonen door het aanleggen en instandhouden van een goede oeverbeplanting (zie verderop). Het is beter met enige regelmaat, bijvoorbeeld eens in de drie jaar, te schonen dan slechts een enkele keer fors in te grijpen. Werk zo mogelijk gefaseerd: elk jaar een deel. Begin benedenstrooms. Houd een eenmaal gekozen cyclus zo lang mogelijk vol, daar stelt de fauna zich op in.

• Laat de beek ongestoord meanderen

Laat een beek zoveel mogelijk zelf zijn loop bepalen. Grijp alleen in als dit tot onoverkomelijke problemen leidt. In dat geval kan het nodig zijn een oeververdediging aan te brengen. Gebruik hiervoor geen puin, maar natuurlijke materialen, zoals wilgentenen. Streef er naar dat bomen en struiken de beekoever met hun wortels gaan vastleggen.

• Maai de oever van de beek zo vaak als nodig

Eenmaal per jaar maaien, gevolgd door het afvoeren van het maaisel, is in de meeste situaties voldoende. Maai bij voorkeur in de nazomer of in het najaar. Op weinig beschaduwde oevers is vaak een uitbundige begroeiing aanwezig. Maai deze tweemaal per jaar en voer het maaisel af. Vang maaisel dat in het water terecht is gekomen op met een tijdelijk gaas dat stroomafwaarts in de beek is geplaatst. Langs sterk beschaduwde beken hoeft vaak niet te worden gemaaid. Maai, als de oppervlakte niet te groot is, bij voorkeur met de (kant)zeis. Gebruik eventueel een evasie messenbalk bij niet te steile oevers met weinig beplanting. Maai grote oppervlakten op goed bereikbare oevers met een maaikorf. Zet maaisel op daarvoor geschikte plekken op een hoop of voer het af.

• Plant bomen en struiken en plaats zonodig een afrastering

Het aanbrengen van beplanting langs een beekoever heeft verschillende voordelen:

- beschaduwning remt de groei van planten in de beek, deze hoeft daardoor minder vaak te worden geschoond;
- de wortels leggen de oever vast;
- ijsvogels hebben een uitkijkplaats en – op termijn – een plek om te broeden (in de kluit van een omgevallen boom).

Beplant de oever met bomen, zoals (zwarte) els, es en zomereik of met struiken, zoals meidoorn, hazelaar en kardinaalsmuts. Handhaaf enkele open stukken. Breng hier en daar een afwisselende, gesloten struiklaag aan onder de bomen. Geschikte soorten zijn zoete kers, lijsterbes en Gelderse roos. Zet de beplanting zoveel mogelijk aan twee zijden van de beek en zo dicht mogelijk bij het water. Els en es kunnen vlak bij het water staan terwijl eik en hazelaar beter boven in het talud groeien. Gebruik zoveel mogelijk inheems en streekeigen plantmateriaal. Maak de beplanting zo breed mogelijk, het liefst zo'n 8 meter. Plaats zonodig een afrastering om vrachtschade door vee te voorkomen.

• **Leg een vistrap aan bij een stuw**

Een stuw is meestal een niet te passeren obstakel voor vissen als beekforel en vlagzalm. Leg in samenspraak met andere betrokkenen een vistrap aan zodat deze dieren hun bovenstrooms gelegen paaiplaatsen kunnen bereiken.

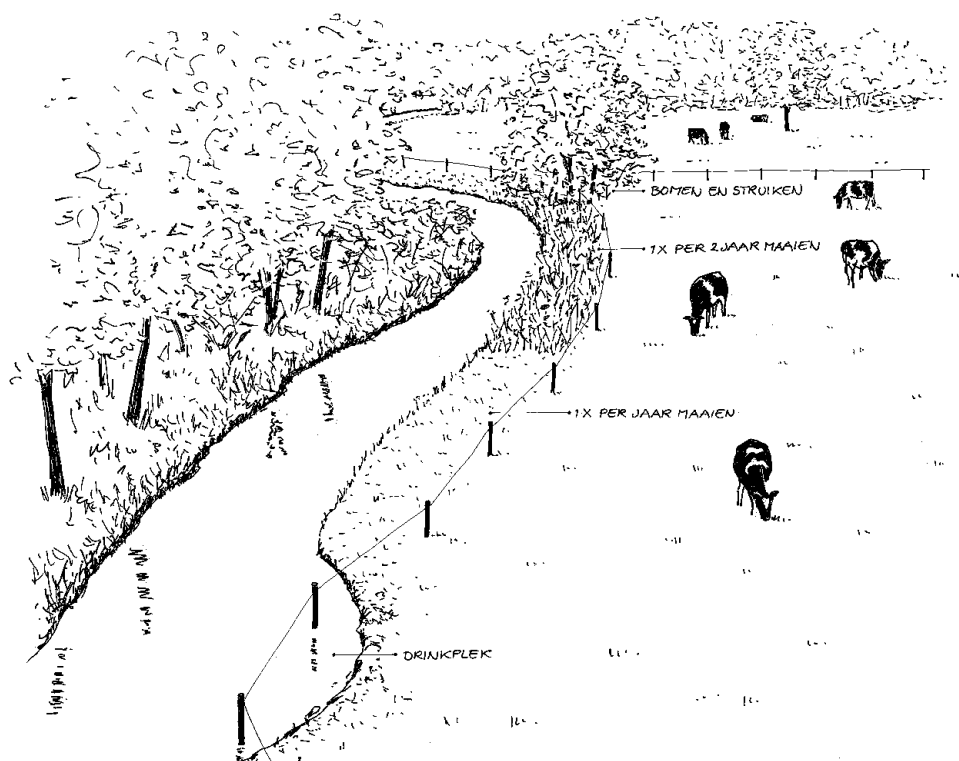
• **Zet een vissoort opnieuw uit**

Heeft u het plan oorspronkelijk in de beek voorkomende vissen opnieuw uit te zetten, hanteer dan geldende richtlijnen:

- zet alleen vissen uit als aan eisen van een goede waterkwaliteit wordt voldaan;
- betrek de vis van een gerenommeerde kwekerij, bijvoorbeeld via de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij (OVV);
- zorg voor een paaiplaats bovenstrooms: een grindbed waar het water flink stroomt zodat het grind niet onder het slib verdwijnt;
- laat het gehele stroomgebied goed passeerbaar zijn.

• **Herstel de oude slingerende loop van een beek**

Herstel meanders met behulp van natuurlijke materialen die geen vervuiling geven, zoals steen en hout. Verwijder de oude beschoeiing op plaatsen waar dat geen overlast oplevert.

Gefaseerd beheer van een perceelrand langs een beek

Arbeid en financiering

De arbeid voor het beheer van een beek hangt af van het type beheer en de gebruikte materialen. Op dit moment bestaat er geen specifieke regeling voor het beheer van beken. Informeer bij uw adviseur.

Beheer van een kreek

Natuurgericht beheer van een kreek betreft het instandhouden van de karakteristieke aardkundige structuur, het brak- of zoetwaterkarakter en de bijbehorende natuurwaarden. In brakke omstandigheden gedijen niet veel soorten planten en dieren, maar vaak wel bijzondere. Houd rekening met mogelijk overleg met het waterschap.

• **Ontzie de kreek(oever) bij bemesten**

Voorkom dat mest in de kreek(oever) terechtkomt. Blijf daarom bij kunstmeststrooien enkele meters uit de kant of gebruik een ketsplaat of kantstrooipijp. Rijdt u bovengronds drijfmest uit op bouwland, houd dan rekening met de windrichting. Blijf zover als nodig uit de kant om inwaaien van mest in de beek te voorkomen.

• **Houd de kreek vrij van (resten van) chemische bestrijdingsmiddelen**

Ga drift van chemische middelen naar de beek tegen door het gebruik van een kantdop. Het is ook mogelijk de buitenste spuitdop af te sluiten. Plant zonodig een vanggewas langs de beek of houd een spuitvrije zone aan. Maak geen machines schoon bij de beek, doe dat op het erf met leidingwater. Vang het spoelwater op in bakken en voer dit af.

• **Zorg voor voldoende doorstroming van het water**

Diepe en brede kreek hoeft u niet elk jaar te schonen. Schoon met een maaikorf en doe dat in de periode september - oktober. Is baggeren noodzakelijk, gebruik dan het liefst een baggerspuit. Daarmee verdeelt u de bagger over het perceel, zodat u de bagger niet hoeft af te voeren. Deze zorgt bovendien voor bemesting van het land.

• **Leg een terrastalud of een plasberm aan of maak een verdieping**

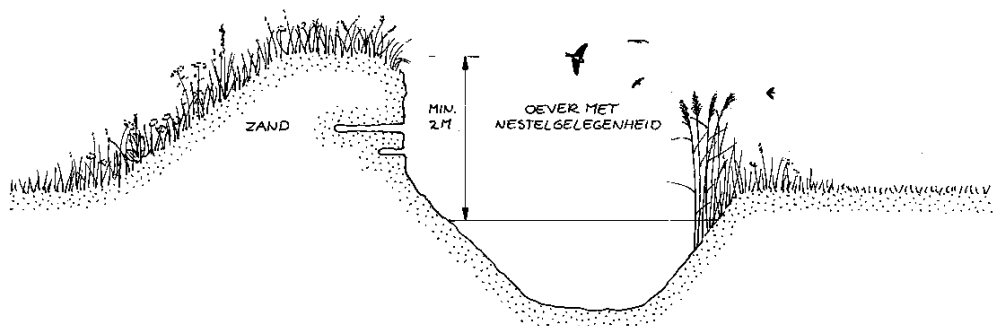
Zie de onderdelen 'Terrastalud en plasberm' in paragraaf 3.2 'Grasland' en 'Boerensloot' in paragraaf 3.5 'Watergangen'.

• **Zet het peil op met een stuw**

Dit levert een drassige oever op met meer soorten planten.

• **Maak een oeverwaluwand**

Komen er in de buurt oeverwaluwen voor, steek dan op enkele plaatsen de oever recht af. Dit biedt deze vogels de mogelijkheid een nestholte te maken. Kies een oever op het zuiden of het westen met een ruim vrij uitzicht. Voer het werk uit vóór het broedseizoen. Steek de oever af over een lengte van tenminste 10 meter en zorg ervoor dat de wand minstens 1,5 meter hoog is. Probeer de wand in het water te laten eindigen in verband met rust. Boor zonodig enkele gaten voor met een grondboor als eerste aanzet voor een broedkolonie. Houd de wand vrij van begroeiing. Scherm zonodig de zijkant af met struiken.

Nestgelegenheid voor oeverwaluwen in een kreekwand

Arbeid en financiering

De hoeveelheid arbeid, nodig voor het beheer van een kreek hangt af van het type beheer en de gebruikte materialen. Op dit moment is er geen specifieke regeling voor het beheer van kreek. Informeer bij uw adviseur.